

Մ Ա Յ Ր Հ Ա Յ Ր Ե Ն Ի Գ Ո Ւ Մ

ԼՈՒՐԵՐ ՄԱՅՐ ՀԱՅՐԵՆԻՔԻՑ

Ուրարտական և հնդեվրոպական լեզուները.— Այսպես է կոչվում պրոֆ. Գ. Ջահուկյանի վերջերս ռուսերեն լույս տեսած աշխատությունը, հրատարակված Հայաստանի գիտությունների ակադեմիայի կողմից: Հեղինակը պատմա-համեմատական վերլուծման եղանակով հանգամանորեն ուսումնասիրելով ուրարտական լեզվի հնչյունաբանությունը, բերականությունը և բառակազմությունը, հանգում է այն եզրակացության, որ սեպագրերի միջոցով մեզ հասած այդ լեզուն մերձավոր կապեր ունի հնդեվրոպական լեզուների հետ:

Բազալտե ծուլվածքների արտադրության խոշոր հեռանկարներ.— Հայաստանը հարուստ է բազալտեային քարերով, այդ թվում նաև բազալտով: Հաշվված է, որ Սովետական Միության մեջ բազալտի քարի պաշարների 90 տոկոսը գտնվում է Հայաստանում: Գիտությունն ապացուցել է, որ բազալտը ոչ միայն հիանալի ջինանյութ է, այլև կարող է հումք ծառայել զանազան ծուլվածքների: Բազալտի ծուլվածքից կարելի է ստանալ մեքենաների զանազան մասեր, ջրատար խողովակներ, երեսպատման սալիկներ և այլն, որոնք հաջողությամբ կարող են փոխարինել մետաղյա նման իրերին:

Սովետական Միության մեջ հայ գիտնականները առաջիններից են եղել, որ պեղվել են բազալտի ծուլման հարցերով: Դեռևս 1926 թվականին Երևանի պոլիտեխնիկ ինստիտուտի պրոֆեսոր-քիմիագետ Լ. Ռոտինյանը պեղվել է բազալտի ծուլմամբ ինստիտուտի լաբորատորիայում, ստանալով զանազան առարկաներ այդ ծուլվածքից: Այդ ուսումնասիրությունների հիման վրա, երեսնական թվականներին Երևանում հիմնվեց մուլտի գործարանը, որը բազալտի ծուլվածքից պատրաստում էր հրակայուն աղյուս:

Ներկայիս բազալտի ծուլման գործի ուսումնասիրությունը ավելի լայն գիտական հիմքերի վրա է դրված մեզանում և Երևանը, Մոսկվայի ու Լենինգրադի հետ միասին, դարձել է այս գիտության կենտրոններից մեկը:

Հայաստանի Ժողովրդական ամբիոններ 1950 թվականից ստեղծված է լեռնամետալուրգիական - գիտահետազոտական ինստիտուտ, որի վրա դրված է նաև բազալտի ծուլման գործի հետագա ուսումնասիրությունը: Ինստիտուտն իր տրամադրության տակ ունի բազալտի ծուլման սարքավորումներ, որոնց միջոցով կարելի է ծուլել զանազան մեծությամբ առարկաներ՝ սկսած մի քանի գրամից մինչև 300 կիլոգրամ ծանրությամբ: Ինստիտուտի արտադրած բազալտյա ծուլածո առարկաները ներկայիս փորձարկման մեջ են դրված Հայաստանի, Վրաստանի, Ադրբեջանի և Հյուսիսային Կովկասի մի շարք արդյունաբերական ձեռնարկություններում, նպատակ ունենալով ստուգել նրանց դիմացկունությունը մետաղյա համանման առարկաների փոխարինման դեպքում: Խնդիրն այն է՝ ստանալ բազալտից այնպիսի ծուլվածք, որն իր ֆիզիկական և տեխնիկական հատկություններով մոտ լինի մետաղին:

Ինստիտուտն իր առաջ խնդիր է դրել բազալտից ստանալ նաև բամբակ, որից կարելի լինի պատրաստել մանվածք:

Հայաստանի քիմիական արդյունաբերության վերելքը.— Վերջին տարիներին խոշոր չափով վարգանում է Հայաստանի քիմիական արդյունաբերությունը: Անցյալ 1962 թվականին, 1959 թվականի համեմատությամբ, քիմիական արտադրանքի թողարկումը աճեց ավելի քան երկու անգամ: Զիմիան դառնում է մեր երկրի արդյունաբերության առաջատար ճյուղը: Կիրովականի քիմիական կոմբինատը, Ալավերդու պղնձա-քիմիական գործարանը, Երևանի կաուչուկի, ալյումինի և պոլիմիլիացետատի խոշորագույն ձեռնարկությունները, ինչպես և մի շարք այլ քիմիական ձեռնարկություններ, Հայաստանը դասում են Սովետական Միության վարգացած արդյունաբերության ջրջանների թվում:

Քիմիական արդյունաբերությունը Հայաստանում վարգացման հսկայական հեռանկարներ ունի: Կառուցվում և կառուցվելու են նոր գործարաններ և վերակառուցվելու

և ընդարձակվելու են եղածները: Այսպիսի վարձագում հնարավոր է շնորհիվ հանքային բազմապիսի նյութերի և առաջին հերթին աղի հսկայական պաշարների, ինչպես և բնական գազի: Ներկայիս վերակառուցվում է և ընդարձակվում Երևանի կառուչի գործարանը, որի ավարտումից հետո կառուցվել արտադրվելու է ոչ թե կարբիդից, որը շատ թանկ է նստում, այլ բնական գազից: Դա հնարավորություն կտա երեք անգամ ավելացնել կառուչի արտադրությունը:

Հայաստանի քիմիական արդյունաբերության խոշորագույն ձեռնարկություններից մեկն է Երևանի պոլիմիլիացետատ գործարանը, որը տակավին կառուցման մեջ է: Այժմ նա թողարկում է 25 տարբեր տեսակի քիմիական թանկարժեք նյութեր, այդ թվում նաև արհեստական մետաքսաթելի համար անհրաժեշտ հումք: Այս գործարանին կից կառուցվելու է մի նոր ֆաբրիկա, որն արտադրելու է վինիլոն: Վերջինս սինթետիկ մանվածք է (թել), որն ունի բարձր դիմացկունություն և ջերմապահպանման ունակություն:

Պլաստիկ ապակու գործարան է կառուցվելու Սևանում:

Գործարկվեց Երևանի ջերմաէլեկտրակայանի երկրորդ ագրեգատը.— Սեպտեմբերի սկզբներին շահագործման հանձնվեց Երևանի ջերմաէլեկտրակայանի երկրորդ ագրեգատը, որն ունի 50 000 կիլովատ կարողություն: Այս տարվա սկզբներին էր, որ շահագործման հանձնվեց ջերմաէլեկտրակայանի առաջին ագրեգատը, նույնպես 50 000 կիլովատ կարողությամբ: Այսպիսով, մինչև այժմ շահագործման են հանձնված այս խոշոր էլեկտրակայանի միայն 2 ագրեգատները՝ 100 000 կիլովատ կարողությամբ: Մինչև սույն տարվա վերջը գործի կդրվի երրորդ ագրեգատը: Ամբողջ էլեկտրակայանը պատրաստ կլինի 1965 թվականի վերջերին: Ջերմային այս էլեկտրակայանը, որն աշխատում է բնական գազով, վերջնական ավարտումից հետո կտա այնքան էլեկտրական էներգիա, որքան այժմ տալիս են Սևանի կասկադի բոլոր վեց ջրային էլեկտրակայանները միասին վերցրած:

Նախնական փորձարկումներից հետո, այս ագրեգատը սեպտեմբերի 8-ին միացվեց Հայաստանի գործող էլեկտրակայանների ընդհանուր ցանցին:

Քար հավաքող մեքենա.— Հայաստանի նախալեռնային գոտու (Թալին, Աղին, Արթիկ, Աշտարակ, Կոտայք) շրջանները, ինչպես հայտնի է, շատ քարքարոտ են և ամայի: Դաշտերն ու լեռնալանջերը պատած են հրաբխային ծագում ունեցող անհաշիվ մանր ու խոշոր քարերով: Սակայն հողն ինքնին շատ բարեբեր է, եթե ոռոգվի: Հիմա Աշտարակի, Կոտայքի և Թալինի շրջաններում հնարավորություն կա այդպիսի ամայի հողերը ոռոգել և դարձնել մշակելի: Բայց ինչպե՞ս մաքրել այդ հողերը քարերից:

Հնուց ի վեր մեր շինականները դաշտերը քարերից մաքրել են ձեռքով: Հասկանալի է, թե ի՞նչ տաժանակիր աշխատանք է դա: Հայաստանի գիտնականների ջանքե-

րով, տարիներ առաջ ստեղծվեցին քար հավաքող մեքենաներ, որոնցից լայնորեն օգտվում են գյուղատնտեսության աշխատողները:

Մի քանի ամիս է, ինչ Աշտարակի շրջանի նոր յուրացվելիք քարքարոտ հողերում փորձարկվում է մի նոր քար հավաքող մեքենա, որն ստեղծել է Երևանի գյուղատնտեսական ինստիտուտի պրոֆեսոր Սմբատ Սահակյանը: Փորձարկման արդյունքները գոհացուցիչ են: Մեքենան գրեթե ամբողջովին հավաքում է քարերը և իր արտադրողականությամբ երկու անգամ գերապանցում է մինչ այժմ գործող մեքենաները:

Երևանյան դաշնամուրներ.— Երևանի դաշնամուրի ֆաբրիկան թողարկեց առաջին դաշնամուրը: Շեղորոն փայլող և գույնի գործիքի վրա ոսկեպօծ տառերով գրված է «Երևան»: Առաջին դաշնամուրի տեխնիկական և հնչյունային հատկությունները ստուգելու համար հրավիրված էր մասնագետների հեղինակավոր հանձնախումբ, որի մեջ մտնում էին նաև կոմպոզիտորներ Ա. Բաբաջանյանը և Ա. Խուդոյանը:

Հանձնախումբը դրական գնահատական տվեց նոր դաշնամուրին և նշեց, որ այն իր երաժշտական հատկություններով չի պիտու Սովետական Միության այլ վայրերում արտադրվող դաշնամուրներին: Միաժամանակ արվեցին մի շարք դիտողություններ նկատված թերությունները վերացնելու համար:

Դաշնամուրների ֆաբրիկան ունի արտադրական բոլոր հարմարությունները, ինչպես նաև փորձված որակյալ աշխատողներ, որոնց համատեղ ջանքերով հնարավոր կլինի կարգավորել Երևանյան դաշնամուրների մասսայական թողարկումը:

Ճուլանուղի դեպի Նորք.— Նորքի կանաչապատ բարձրավանդակը երևանցիների կողմից սիրված վվարձավայրերից մեկն է: Տարեցտարի այս թաղամասը ընդարձակվում է, բարեկարգվում: Նախասովետական շրջանի համեմատությամբ Նորքի բնակչությունը մի քանի անգամ ավելացել է: Այս բարձրավանդակում է գտնվում նաև Երևանի տուրիստական կայանը:

Ներկայիս երթևեկությունը քաղաքի և Նորքի միջև կատարվում է ավտոբուսներով, որոնք չեն բավարարում բնակչության պահանջները: Այդ իսկ նպատակով կառուցվում է ճուլանուղի, որը կունենա 550 մետր երկարություն: Ճուլանուղին կունենա երկու կայարան՝ մեկը Գետառի ափին, Նալբանդյան փողոցի վերջավորությամբ, մյուսը՝ Նորքում, Ալյումինի գործարանի մեկօրյա հանգստյան տան մոտ: Պողպատյա ճուլանների միջոցով 110 մետր բարձրության վրա կերթևեկեն երկու վագոններ, յուրաքանչյուրը 25 տեղանոց: Մեկ ժամում վագոնները կարող են տեղափոխել 900 ուղևոր:

Ճուլանուղու նախագիծը կապվել է թերիխիի և Երևանի նախագծային ինստիտուտները, շինարարությունը կատարում է Երևանի քաղաքային «Կոմունիստ» տրեստը:

